Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 5(4), 454-467, Ekim 2012
Journal of Theoretical Educational Science, 5(4), 454-467, October 2012
[Online]: http://www.keg.aku.edu.tr

Early Childhood Education in Turkish Laws and Strategic Plans from the 1950s to Today

Ümmühan Yeşil DAĞLI[**] **Arif DAĞLI**[***]

Received: 17 July 2012 **Accepted:** 01 October 2012

ABSTRACT: The purpose of this study was to examine the five-year strategic plans, laws and regulations regarding early childhood education in Turkey from the 1950s to today. Categories including scope, definitions, goals and principles of and improvements in early childhood education were investigated. Using document analysis technique, 15 legal documents including laws, legislations, regulations, and nine five-year strategic development plans were analyzed. Results showed that the Ministry of Health and Social Support (General Administration of Social Services and Child Protection, after 1980s) and the Ministry of Education have administered and regulated rules and procedures of public and private childcare facilities which were varied in their functions and principles aligning with those of the two ministries. Developmental plans regarding early childhood education were disorganized, disconnected and inconsistent with the preceding and subsequent ones.

Key words: early childhood education, Turkish five-year strategic plans, Turkish laws and regulations

SUMMARY

***Purpose and Significance*:** The significance of early childhood years in children's development is well-known since children's brain development occurs at the fastest rate, and foundations of children's personal, social and emotional development are established in this period. Thus, providing a high quality early childhood experience for children is critical. Among many factors that determine the quality of early childhood years, social and political environments within children lives are the ones that influence children's education and development. Studying social and political environment such as organizations, institutions, laws, plans, and regulations in a society helps understanding a society's visions, goals and plans for education and development of children.

Having this in mind, the purpose of this study was to examine the five-year strategic plans, laws and regulations regarding early childhood education in Turkey from the 1950s to today. Categories including age groups, scope, definitions, goals and principles of and improvements in early childhood education in strategic plans, laws and regulations were investigated.

***Methods*:** This study employed a qualitative research approach. Document analysis was used. Data came from legal documents and five-year strategic development plans. The legal documents included laws, legislations, and regulations since the 1950s. A total of 15 legal documents and nine developmental plans were analyzed. First, the documents were described within the study framework. Then, changes and developments were organized, analyzed and interpreted within specific time periods.

***Results*:** In general, Turkish laws have referred to early childhood education as the education of children who have not reached the compulsory education age yet. Until 1997, laws had not specified any age period for early childhood education, explicitly. However, in the laws related to the administration of kindergartens, pre-kindergartens and other early childcare settings, it was implied that early childhood

** *Corresponding author*: PhD, Yildiz Technical Üniversity, Faculty of Education, Department of Elementary Education, Istanbul, uydagli@yildiz.edu.tr
*** PhD, Istanbul Medeniyet University

Copyright © 2012 by AKU
ISSN: 1308-1659

education covers the age period of 36-72 months. In 1997, the regulation of provision of childcares in workplaces expanded the age interval from zero to 72 months.

As far as missions, principles and functions of early childhood education are considered, from 1950s until today, some key elements identified within the missions, principles, or functions have maintained their place, some have been moved back and forward among those three aspects, some have been removed, and some have been added. For example, having children acquire and speak Turkish language correctly and fluently, facilitating their physical, cognitive, and emotional development, and helping them become moral and good-mannered individuals have kept its place under the missions since 1962. Preparing children for primary education was considered among primary functions of early childhood education in some laws, while in some it was removed completely. Not until 1992, values such as respecting for and being mindful about Atatürk, nation, flag, family and people had been the elements under missions, functions or principles. Those were listed among missions in 1992 and 1996, then among principles in 2002, and again among missions in 2004. Similarly, providing stimulating learning environment for disadvantaged children was listed under missions in 1973, 1992, 1996, and 2002, and then considered under principles in 2004.

Regulations in recent years have identified more contemporary missions, principles, and functions of early childhood education. For example, in 2002, promoting children's imaginations, having them express their feelings and thoughts in creative ways, and assisting them in developing communication skills were considered under missions, and helping children develop self-care skills were added to principles. Another critical development is the addition of "measurement and evaluation of educational activities to determine whether the goals are accomplished and making further educational planning based on the assessments and evaluations". Also, "assessment of children in all developmental domains and evaluation of the early childhood education curriculum" was considered under principles in 2004. In addition, for the first time, with the regulations in 2004, play was emphasized as the most appropriate learning technique for children.

***Discussion and Conclusions*:** Historically, the Ministry of Health and Social Support (General Administration of Social Services and Child Protection, after 1980s) and the Ministry of Education have administered and regulated rules and procedures of public and private childcare facilities where young children who have not been at the age of school yet are being cared and educated. Functions and principles of those child care facilities have differed because goals, functions and principles of those two ministries were also different in many cases. For example, the Ministry of Education has identified principles and goals prioritizing education of children whereas the Ministry of Health and Social Support has adopted principles and goals that target meeting childcare needs of working mothers so that mothers can work effectively. Likewise, both institutions have categorized age group of children in slightly different ways and referred those age groups differently. That is, facilities run by Ministry of Education admitted children aged between three and six, and they were called as kindergarten, pre-kindergarten or lab classrooms for student teachers while facilities under the Ministry of Health and Social Support served children aged between zero and six, and they were called as preschool, daycare center or nursery school.

Developmental plans regarding early childhood education were disorganized, disconnected and inconsistent with the preceding and subsequent ones. Some plans targeted quantitative increase of early childhood facilities whereas some targeted developing curriculum and standards in early childhood education. Only one plan considered the budget to be devoted for early childhood education. The last plan did not mention about education at all. Thus, overall, goals included in the plans were hardly accomplished because it seems that each plan had its own priority that differs on short-term goals, with a lack of vision for long-term investment and detached from the goals determined in the prior year.

1950'lerden Günümüze Türk Yasalarında ve Kalkınma Planlarında Okul Öncesi Eğitim

Ümmühan Yeşil DAĞLI[**] **Arif DAĞLI**[***]

Makale Gönderme Tarihi: 17 Temmuz 2012 **Makale Kabul Tarihi:** 01 Ekim 2012

ÖZET: Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet tarihinde, 1950'li yıllardan başlayarak, okul öncesi eğitimin ülkenin kalkınma ve eğitim planlarındaki yerini ve okul öncesi dönemdeki çocukların bakım ve eğitimine yönelik yasal düzenlemeleri incelemektir. Okul öncesi eğitimin kapsamı, tanımları, amaçları, ilkeleri ve okul öncesi eğitimde gelişmeler gibi kategoriler saptanmış ve bu konularda yapılmış düzenlemeler ve değişikler ele alınmıştır. Doküman analizi metodu kullanılarak toplam 15 kanun, kanun hükmünde kararname ve yönetmelik ile dokuz tane beş yıllık kalkınma planı çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışma sonucunda okula başlamamış ve çalışma saatlerinde ailesi tarafından bakımı sağlanamayacak olan çocuklara yönelik hizmetler, Milli Eğitim Bakanlığı ya da Sosyal Sigortalar Yardım Bakanlığı (1980'den sonra Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü) tarafından düzenlenmiş ve çocukların bakım ve eğitimleri bu iki bakanlığa bağlı kamu veya özel kurum ve kuruluşları tarafından yapılmıştır**.** Bu hizmetler genellikle eş zamanlı yürütülmüş olsa bile bu iki kurumun temel amaçlarındaki ve ilkelerindeki farklılıklar ile toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda bu kurumlara bağlı kuruluşlar da hedef ve ilkelerinde farklılık göstermişlerdir. Kalkınma planlarında okul öncesi eğitimi ile ilgili stratejik, istikrarlı ve bir önceki planın üzerine inşa edilen planlara yer verilmediği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: okul öncesi eğitim, Türk yasaları, kalkınma planları

GİRİŞ

Okul öncesi yıllar olarak da adlandırılan 0-6 yaş döneminin çocukların gelişimlerinin her alanında çok önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Beyin gelişiminin en hızlı olduğu, kişiliğin, duygusal ve sosyal gelişimin de temellerinin atıldığı bu dönemin çocuğun gelişim ve gereksinimlerine uygun, nitelikli bir şekilde geçirilmesi önemlidir. Bu dönemin nasıl geçtiğini belirleyen pek çok faktör arasında, içinde yaşanılan dönemin toplumsal ve siyasal şartları önemli bir yer tutar.

Çocuğun gelişimini etkileyen çeşitli etmenleri, Bronfenbrenner (1986) Çevrebilim teorisinde açıklamıştır. Çevrebilim teorisi, iç içe geçmiş ve çocukları doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen beş katmandan oluşan bir sistemdir. İlk katmanı (mikrosistem) çocuğun ailesi ve yakın çevresi (mahalle, okul, kreş, vb.) oluşturur. İkinci katmanı (mezosistem) ise bunlar arasındaki etkileşim olarak nitelemiştir. Üçüncü katmanı (ekzosistem) toplumdaki kurum ve kuruluşlar, dördüncü (makrosistem) katmanı da toplumsal değerler, kanunlar ve yasalar oluşturur. En dış katmanda (kronosistem) ise çocuğun yaşadığı zaman, bu zamandaki savaşlar, sosyal ve ekonomik akımlar ile değişimler gibi özellikler yer alır. Bu sistemlerden her biri çocukların gelişimi ve eğitiminde çok etkili olmakla birlikte, en dıştaki üç sistem, yani ekzosistem, makrosistem ve kronosistem kapsamına giren unsurlar, bir toplumun çocukların eğitimi ve gelişimine yönelik devlet politikalarını ve yatırımlarını yansıttığı için ayrı bir yere sahiptir.

Dünya tarihine bakıldığında, çok eski yıllarda çocukların ortalama olarak yedi yaşına kadar evde bakıldığı, bu yaştan sonra resmi eğitim almak üzere okullara gönderildiği görülür. Daha sonraları ise endüstrileşmenin başlaması ile orta ve üst sosyoekonomik düzey ailelerin çocuklarının yedi ve daha erken yaşlarda mahalle okullarına devam etmelerine veya özel

**Sorumlu Yazar*: Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, İstanbul, uydagli@yildiz.edu.tr
*** Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi

öğretmenlerden eğitim almalarına rağmen, yoksul aile çocuklarının yedi yaşını geçmiş olsa bile, çoğunlukla çalışmaları gerektiği için, resmi bir okula gidemedikleri görülmüştür. Bu durum da çocukların büyük bir çoğunluğunun okuma-yazma öğrenememesine yol açmıştır 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın başlarında çocukların okullaştırılmasına yönelik ortaya çıkan akımın ardından, 1836'da Froebel çocuklar için Almanya'da ilk okul öncesi eğitim kurumunu (kindergarten) kurmuş ve bu kurumlar dünyanın çeşitli ülkelerinde yaygınlaşmıştır (Lascarides ve Hinitz, 2000; McGill-Franzen, 1993).

Türk tarihi incelendiğinde okul öncesi eğitim kurumlarının temellerinin 15. yüzyılda atıldığı (Aral, Kandır, ve Can Yaşar, 2000), özellikle meşrutiyet döneminde önemli gelişmelerin yaşandığı ve ilk resmi anaokullarının Balkan Savaşları'nı takip eden yıllarda açıldığı bilinmektedir (Akyüz, 1996; Onur, 2005). Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda ise okul öncesi eğitime yapılan yatırımların ve devlet politikalarının ülke şartlarından dolayı gerilediği görülmektedir (Deretarla-Gül, 2008).

Bu bağlamda, bir toplumdaki çocukların bakım ve eğitimi ile ilgili kurum ve kuruluşların getirdiği yasal düzenlemeleri ve devlet politikalarını incelemek ve anlamak, o toplumun çocukların eğitimi ve gelişimine yaklaşımını ve hedeflerini ve bu hedefleri başarmak için izlediği politikaları kavrayabilmek açısından önemlidir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet tarihinde, 1950'li yıllardan başlayarak, okul öncesi eğitimin ülkenin kalkınma ve eğitim planlarındaki yerini ve okul öncesi dönemdeki çocukların bakım ve eğitimine yönelik yasal düzenlemeleri incelemektir. Okul öncesi eğitimin kapsamı, tanımları, amaçları, ilkeleri ve okul öncesi eğitimde gelişmeler gibi kategoriler saptanmış ve bu konularda yapılmış düzenlemeler ve değişikler ele alınmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırmada doküman analizi metodu kullanılmıştır. Doküman analizi metodu, resmi ve/veya özel kayıtların sistematik bir biçimde incelenmesi ve yorumlanması için kullanılan nitel bir araştırma tekniğidir (Ekiz, 2009).

Araştırmanın Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını yasal dokümanlar ve beş yıllık kalkınma planları oluşturmuştur. Yasal doküman olarak kanun, kanun hükmünde kararname ve yönetmelikler incelenmiştir. Resmi Gazete'nin İnternet adresinde "ilköğretim", "okulöncesi" "okul öncesi", "eğitim", "anaokulu", "anasınıfı", "kreş", "özel okullar" anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Bulunan pek çok sayıdaki dokümanın içeriği, öncelikle okul öncesi eğitime değinip değinmediği yönünde incelenmiş, daha sonra bir önceki kanunla karşılaştırılarak içeriğinin farklı olup olmadığı saptanmıştır. Dokümanın aynı bilgileri içermesi durumunda, dokümana ayrıca değinilmemiş; değişiklik içermesi durumunda ise kanun olarak listelenmiş ve açıklanmıştır. Ulaşılan yüzü aşkın kanun, kanun hükmünde kararname ve yönetmelik arasından toplam 15'i çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu kanunlar Tablo 1'de listelenmiştir.

Tablo 1. Okul Öncesi İle İlgili Kanun, Kanun Hükmünde Kararname ve Yönetmelikler

Yıl	**Kanun Adı**	**Resmi Gazete**	
		Tarih	**Sayı**
1953	Gebe ve Emzikli Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Kreşler Hakkında Nizamname	10.09.1953	8504
1961	222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu	12.01.1961	10705
1962	222 Sayılı ilköğretim ve Eğitim Kanununa Göre Hazırlanan Bölge İlkokulları Yönetmeliği'ne göre hazırlanan Ana Okulları ve Sınıfları Yönetmeliği	18.07.1962	11157
1966	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı Kreş ve Gündüz Bakımevleri Yönetmeliği	01.11.1966	12440
1969	Gebe veya Emzikli Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtları (Kreş) Hakkında Tüzük	22.05.1969	13204
1973	1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu	24.06.1973	14574
1978	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kreş ve Gündüz Bakımevleri İşletme Yönetmeliği	07.10.1978	16397
1983	2842 Sayılı 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	18.06.1983	18081
1992	Milli Eğitim Bakanlığı Anaokulu-Anasınıfı ve Uygulama Sınıfı Yönetmeliği	16.12.1992	21437
1996	Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği	21.07.1996	22703
1997	1475 Sayılı İş Kanununa Tabi İş Yerlerinde İşverenlerin Kuracakları Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Eğitim ve İşleyiş Esasları Hakkında Tüzük	01.05.1997	22976
2002	Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği	26.02.2002	24679
2004	Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği	08.06.2004	25486
2006	Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	20.02.2006	26086
2012	Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	21.08.2012	28360

Kalkınma planları ve kapsadığı yıllar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Kalkınma Planları ve Kapsadığı Yıllar

Kalkınma Planı	Kapsadığı Yıllar
Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1963-1967
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1968-1972
Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	1973-1977
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	1979-1983
Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1985-1989
Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı	1990-1994
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1996-2000
Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	2001-2005
Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı	2007-2013

Verilerin Analizi

Dokümanlar, önce çalışmanın amacı kapsamında betimlenmiştir. Dokümanlar incelendikten sonra gelişme ve değişmeler zaman dilimlerine göre organize edilerek analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Zaman dilimi belirlenirken kanunların ve planların zamanlarının uyuşması esas alınmış ve böylece, o zaman dilimindeki değişme ve gelişmelerin yorumu ve incelenmesi yapılmıştır.

BULGULAR

1950-1980 Yılları Arası

Cumhuriyet tarihinde okul öncesi dönemdeki çocuklar ile ilgili ilk kanun, 1953 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı (SSYB) tarafından özellikle çalışan annelerin çocuklarının bakımı ve eğitimi için çıkarılmıştır (T.C. Resmi Gazete, 1953). Bu kanuna göre, 300'den fazla kadın işçi çalıştıran kurumlarda 1-6 yaş grubu çocuklar için emzirme odası ve kreş açılması zorunluluğu getirilmiş, 0-2 yaş arasındaki çocuklar *meme ve mama çocukları* olarak adlandırılmış ve 2 yaşından büyük çocuklardan ayrı bakılmaları kararlaştırılmıştır. *Kreş* ise 2 yaşından büyük çocukların bakıldığı yerler olarak adlandırılmıştır.

1966 yılında çıkarılan SSYB'ye bağlı Kreş ve Gündüz Bakımevleri Yönetmeliği (1966) ile çalışan annelerin çocuklarının bakımı ile ilgili daha spesifik düzenlemelere gidilmiştir. Bu kanuna göre "*kreş* 0-2 yaş arası (2 yaşından gün almamış) çocukların bakıldığı, *gündüz bakımevi* ise 3-6 yaş arası (7 yaşından gün almamış) çocukların gündüzlü olarak bakılıp eğitildiği yerler" olarak tanımlanmıştır. Kreş ve gündüz bakımevlerinin amaçları ise şöyle belirlenmiştir:

"(1) Değişen hayat şartlarının yığınladığı ekonomik ve sosyal ortamın getirdiği aile sorunlarını çözümlemek, çocuğun ve ailenin refahını geliştirmek maksadıyla çalışan ananın çocuğuna gündüz bakım hizmetini sağlamak amacıyla kurulmuş yerlerdir. (2) [Bu kurumlar] Bebeklerin ve küçük çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerini sağlar. Toplumun ve bireyin kişisel problemlerini azaltıcı ve giderici ödev yaparak eğitim örgütlerine yardımcı olur" (T.C. Resmi Gazete, 1966: 3).

Yine SSYB tarafından 1969 yılında çıkarılan kanunda (Gebe veya Emzikli Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtları Hakkında Tüzük, 1969) 100-300 arası kadın işçi çalıştıran kurumlarda bir yaşın altındaki çocukların bırakılıp bakılacağı yer, 300'den fazla kadın işçi çalıştıran kurumlarda 0-6 yaş çocukların bırakılıp bakılabileceği kreş açılması zorunluluğu getirilmiştir. Bir önceki düzenlemede olduğu gibi emzirme odaları ve kreş olarak iki ayrı grup halinde çocukların bakılması öngörülmüştür.

Diğer yandan, okul öncesi eğitimi Türk Milli Eğitim literatürüne ilk olarak 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile girmiş ve bu kanunda okul öncesi eğitimi isteğe bağlanmıştır. Bunu takiben, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 1962 yılında "222 Sayılı ilköğretim ve Eğitim Kanununa Göre Hazırlanan Bölge İlkokulları Yönetmeliği'ne göre hazırlanan Anaokulları ve Sınıfları Yönetmeliği" çıkarılmıştır. Bu kanunda anaokulları, 3-6 yaş arası çocuklara bakım ve eğitim veren kurumlara verilmiş bir isim olmuştur. Kanun, anaokullarını ikiye ayırmış ve 3-4 yaş çocuklarını içine alan gruba "*çocuk yuvası*", 5-6 yaş çocuklarını içine alan gruba ise "*ana sınıfı*" veya "*çocuk bahçesi*'" ismini vermiştir. Bu kanunda anaokullarının amaçları; (1) çocukları ilköğretime hazırlamak, (2) Türkçelerini geliştirmek, (3) anaokullarına öğretmen yetiştiren müesseselerin uygulama çalışmalarına imkân vermek ve (4) özel eğitime muhtaç çocukları yetiştirmek olarak sıralanmıştır. Bu kanunda kimlerin çocuklarının anaokuluna gidebileceği ifade edilmemiştir.

Bu yıllarda ilki yapılan ve 1963-1967 yıllarını kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (Devlet Planlama Teşkilatı[DPT], 1962)'nda eğitimin sosyal hedeflere ve kalkınma hedeflerine ulaşmak için önemine işaret edilmiş ve nitelikli insan gücüne sahip olmak için eğitimin öneminden bahsedilmiştir. 1961 yılı itibari ile ilköğretim çağındaki toplam nüfusun %70'inin okula devam ettiği saptanmış ve ilköğretim çağındaki nüfusun her birine okul imkânı sağlamak hedeflenmiştir. Bu planda 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununa atıfta bulunularak, "222 sayılı İlköğretim Kanununun hedefi ve bu hedefe varmak için konan metot ve ilkeler bazı hükümleri bakımından yurdun malî, iktisadi ve sosyal yapısına uymadığından bu yönde geçmiş tecrübelerin ışığında ciddi ve köklü bir düzeltmeye derhal geçilecektir" (DPT, 1962: 466) şeklinde bir hedef seçilmiştir. Bu ilk planlama kapsamında okul öncesi eğitime yer verilmemiştir. Dolayısıyla, her ne kadar 222 sayılı kanunda okul öncesi eğitim yerini almış olsa da, kalkınma planlaması çerçevesinde bu kademe göz ardı edilmiştir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na müteakip ve 1969-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT, 1967) 'nda ise okul öncesi eğitim yerini almıştır. Bu planda eğitim, örgün ve yaygın eğitim olarak ayrılmış ve örgün eğitim (1) temel eğitim, (2) ortaöğretim birinci devre, (3) ortaöğretim ikinci devre ve (4) yükseköğretim olarak kademelendirilmiştir. Okul öncesi eğitim ise ilköğretim ile birlikte temel eğitim kademesinde yerini almıştır. Okul öncesi eğitimin tanımı, "3-6 yaşındaki çocukların eğitimidir" olarak yapılmış ve kapsamı, "Ancak 'Anne eğitiminden yoksun çocukların' eğitimi için ele alınacaktır" olarak sınırlandırılmıştır (DPT, 1967: 172). Anne eğitiminden yoksun 3-6 yaşındaki çocukların eğitimi için bağımsız anaokulları ve ilkokullara bağlı anasınıflarının kurulması ve kız enstitülerinde çocuk yuvalarının açılması planlanmıştır.

1970-1971 öğretim yılında toplam 118 anasınıfı açılmış ve 118 öğretmen ile 2114 çocuğa hizmet verilmiştir. Aynı yıl Adana'da iki ve Ankara, Bolu, Gaziantep ve Zonguldak'ta birer olmak üzere toplam altı anaokulu açılmış ve 29 öğretmen ile 569 çocuğa hizmet verilmiştir. Özel sektöre ait anaokulu sayısı ise 70 olmuştur (DPT, 1972).

1973-1977 yıllarını kapsayan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT, 1972)'nda ise okul öncesi eğitim için bir model geliştirilmesi ve özel sektörün teşviki gündeme alınmıştır. Bu

dönemde, okul öncesi eğitimin sadece anne eğitiminden yoksun 3-6 yaşlarındaki çocuklar için değil, bütün 3-6 yaş arası çocukları kapsayacak şekilde geliştirilmesi gerektiği vurgulanmış, fakat mali kaynak yetersizliğinden dolayı "konuyla ilgili araştırmalar yapılacak ve soruna uzun dönem içinde kapsamlı bir şekilde yaklaşılması için gerekli hazırlıklar yapılacaktır" (DPT, 1972: 741) olarak sonuçlandırılmıştır. "Kız meslek liseleri bünyesindeki anaokulları, SSYB'nin çocuk yuvaları ve belli işyerlerinde kanunen açılması gereken çocuk yuvaları ve anaokulları uygulaması genişletilerek devam ettirilecektir" (DPT, 1972: 743) ise öngörülen tedbirler arasında yer almıştır. Ek olarak, ifade edilen "okul öncesi eğitim ve bakım birimlerinin standartları ve eğitim programları MEB tarafından saptanacak özel kesimin bu konudaki çabaları teşvik edilecek, yol gösterici yayınlar, araştırmalar yapılacak ve denetleme sağlanacaktır" (DPT, 1972: 743) ifadesiyle 1973-1977 yıllarının okul öncesi eğitimi alanında yol haritası çizilmiştir.

1973-1974 öğretim yılında toplam 245 anasınıfı ve sekiz anaokulu açılmıştır. 1977-1978 öğretim yılında toplam 894 anasınıfında 1087 öğretmen ile 17986 çocuğa; 11 anaokulunda 60 öğretmen ile 1135 çocuğa ve kız meslek liselerine bağlı 275 uygulama okulunda 575 öğretmen ile 5782 çocuğa eğitim ve bakım hizmeti verilmiştir. Ayrıca,1976-1977 öğretim yılında toplam 137 özel anaokulu açılmıştır (DPT, 1979).

1973 yılında MEB tarafından çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda okul öncesi eğitim kurumları olarak *bağımsız anaokulları* veya birinci kademeye bağlı *anasınıflarına* yer verilmiştir. Bu kanun ile ilk kez okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri belirlenmiş ve şu şekilde sıralanmıştır:

"(1) Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak; (2) Onları temel eğitime hazırlamak; (3) Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak; (4) Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak"(1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: 2).

1978 yılında SSYB tarafından çıkarılan Kreş ve Gündüz Bakımevleri İşletme Yönetmeliği'nde kreş ve gündüz bakımevlerinin amacı, "çalışan annelerin çocuklarının bakımlarını gerçekleştirmek, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve sürdürmek, yaşama güvenli, sağlıklı ve huzurlu başlamalarını, topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamak" olarak;.ilkeler ise "(1) Kendisi veya ailesi ile ilgili ırk, din, cinsiyet, milliyet, sosyal köken farkı gözetmeksizin çocuklara bakmak; (2) Çocuklara fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişmesini sağlayacak fırsatlar vermek; (3) Fiziksel, ruhsal ve sosyal bakımdan özürlü olan çocuğa özel ilgi göstermek" (Kreş ve Gündüz Bakımevleri İşletme Yönetmeliği, 1978: 9) olarak belirlenmiştir.

1980-1990 Yıları Arası

1979-1983 yıllarını içine alan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (DPT, 1979) genel olarak eğitime ayrılan kaynakların etkili bir şekilde kullanılamamasından dolayı, okul öncesi eğitim de dâhil olmak üzere, eğitimin toplumun tüm kesimlerinde dengeli ve verimli bir şekilde yaygınlaştırılamadığına dikkat çekilmiştir. Kentleşmiş bölgelerden başlayarak gecekondularda yaşayan çocuklar ile işçi çocuklarının okul öncesi eğitiminin kapsamına alınması hedeflenmiş ve pilot uygulamalar yapılması planlanmıştır. Eğitim sisteminde rasyonel değişiklikler yapılması hedeflenmiş bu planda, pilot uygulama sonuçları dikkate alınarak ve sistemin bütünlüğü içinde okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması öngörülmüştür. Okul öncesi eğitim için belirlenen bu hedefin gerçekleştirilmesi için temel eğitim birinci kademe için ayrılan bütçenin 1/36'i, ikinci kademe için ayrılan bütçenin 1/14'i ve ortaöğretim için ayrılan bütçenin 1/34'i olan 500 milyon Lira bütçe ayrılmıştır.

Bunu takiben çıkarılan ve 1985-1989 yıllarını içine alan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (DPT, 1984) "temel eğitim" kavramı yerini "ilköğretim" kavramına bırakmış ve ilköğretim "anasınıfını, ilkokulu ve ortaokulu" kapsamıştır. Bu planda anaokullarının "Çalışan annelerin yoğun olduğu şehir merkezleri ile sosyo-ekonomik durumu elverişsiz ailelerin yaşadığı gecekondu bölgelerinde ve kalkınmada öncelikli yörelerde yaygınlaştırılması" (DPT, 1984: 141) kararlaştırılmıştır. Bu planda ilkokul öncesi dönem olarak da adlandırılan 5-6 yaş arası çocuklarda okullaşma oranının %10'a çıkarılması, bunun gerçekleştirilmesi ve anaokullarıyla anasınıflarının yaygınlaştırılması için kamu ve özel kuruluş imkânlarından azamî derecede yararlanılması hedeflenmiştir.

1990-1994 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT, 1989)'nda ise 1988-1989 öğretim yılı itibariyle %4,2'sinin okul öncesi eğitim kurumlarında hizmet alması planlanan 5-6 yaş arası çocuk nüfusunun 1993-1994 öğretim yılı itibariyle %11,5'e çıkartılması ve bunun için de daha önceki planlarda olduğu gibi anaokulları ve anasınıflarının yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. 1996-2000 yıllarını içeren Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT, 1995)'ndaki verilere göre ise bu oran %5,1'de kalmış, sayısal verilerdeki ilerlemenin yetersizliğine dikkat çekilmiştir. Bu plan döneminin sonu itibariyle (2000-2001) okul öncesi eğitimde okullaşma oranının %16'ya çıkarılması hedeflenmiştir, fakat verilere göre 1999-2000 öğretim yılında okul öncesi eğitimde okullaşma oranı %9,8'de kalmıştır. Bu son iki planda daha çok sayısal gelişmelere yoğunlaşılmış ve okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması bir kez daha vurgulanmıştır.

1980'li yıllarda yapılan yasal düzenlemeler, 1983 yılında MEB tarafından gidilen ve okul öncesi eğitim kurumları kapsamına, anaokulları ve anasınıflarına ek olarak, diğer öğretim kurumlarında açılabilecek *uygulama sınıflarını* ekleyen düzenleme (2842 Sayılı 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, 1983) ile sınırlıdır. SSYB'nin bu yılda çıkarmış olduğu kanunlar ise daha çok kurumların işleyişine yönelik olmuş, bu çalışmanın temasının dışında kalınmıştır.

1990'lı yıllar, okul öncesi eğitim düzenlemelerinin daha hareketli ve daha detaylı olduğu yıllardır. MEB tarafından 1992 yılında çıkarılan Milli Eğitim Bakanlığı Anaokulu-Anasınıfı ve Uygulama Sınıfı Yönetmeliği'ne göre *anaokulu,* 36-72 ay çocukların eğitimi amacıyla açılan okul öncesi bağımsız eğitim kurumlarını; *anasınıfı,* 48-72 ay çocukların eğitimi amacıyla açılan, ilkokul ve ilköğretim okullarına bağlı okul öncesi eğitim sınıfını; *uygulama sınıfı* ise 36-72 ay çocukların eğitimi amacıyla açılan MEB'e bağlı diğer öğretim kurumları bünyesindeki okul öncesi eğitim sınıfını kapsamıştır.

Aynı kurum tarafından 1996 yılında çıkarılan Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, bu yaş aralıklarını anaokulu için 37-72 aylık, anasınıfı için 61-72 aylık ve uygulama sınıfı için 37-72 aylık olarak yeniden düzenlemiştir. Bu yönetmelikte anaokulu ve uygulama sınıflarına, kayıtların yapıldığı yılın Eylül ayı sonuna kadar 36 ayını dolduran, ana sınıflarına ise Eylül ayı sonuna kadar 60 ayını dolduran çocukların kaydına izin verilmiştir. Ayrıca anasınıflarına 48 aylık çocukların kaydına da gruptaki çocuk sayısı yetersiz olduğu taktirde izin verilmiştir. Bu kanun ile ilk kez okul öncesi eğitimin ilkeleri belirlenmiş ve şu şekilde sıralanmıştır:

"(1) Çocukların beden, hareket, zihin, dil, duygu ve sosyal yönden yeteneklerine göre gelişimlerini sağlayacak eğitim ortamı hazırlanır. (2) Eğitim faaliyetleri düzenlenirken çocukların yaşları, ilgi ve ihtiyaçları ile okulun ve çevrenin imkânları göz önünde bulundurulur. (3) Eğitim ve öğretim planlı programlı olur. Program konularının ele alınışı ve çevrenin imkânları göz önünde bulundurulur. (4) Okul öncesi eğitim, çocukları sevgi, saygı, işbirliği,

sorumluluk, yardımlaşma ve paylaşma duygularını geliştirici nitelikte olur. (5) Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilir. (6) Çocuklarda Türkiye, Türk Milleti, Türk Bayrağı, Atatürk, aile ve insan sevgisi ile ilgili duygular uyandırılır ve manevi değerlere bağlılıkları sağlanır. (7) Fırsat eğitiminden yararlandırılarak kazandırılacak değerlerin çocukların kendi tecrübelerine dayandırılmasına önem verilir. (8) Çocuklara eşit davranılır, ferdi farklılıklar göz önünde bulundurulur; ayrım yapmadan gerekli ilgi, sevgi ve şefkat gösterilir. Hiçbir şekilde ceza verilmez. (9) Çocuklara toplumun sosyal ve kültürel değerleri benimsetilir ve geliştirilir. (10) Eğitim faaliyetleri yürütülürken çocukların kişiliklerini zedeleyici, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir. Eğitim, sevgi ve şefkat anlayışı içinde yürütülür. (11) Çocukların, temizlik, doğru ve dengeli beslenme alışkanlıkları kazanmaları sağlanır. (12) Çocukların, çevre temizliği ve düzeni ile sağlıklı bir çevre oluşması hakkında bilgi sahibi ve duyarlı olmaları sağlanır. (13) Eğitim, okul aile işbirliği içinde verilir" (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, 1996: 2-3).

1997 yılında SSYB tarafından çıkarılan ve 1475 Sayılı İş Kanununa Tabi İş Yerlerinde Kurulacak Olan Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Özellikleri İle İlgili Düzenlemeyi Yapan Yönetmelik'e göre 150'den fazla kadın işçi çalıştıran kurumlarda bir yaşın altındaki çocuklar için emzirme odalarının, 0-72 ay arasındaki çocuklar için çocuk bakım yurtlarının/kreşlerin, 36-72 ay arası çocuklar için anaokullarının açılması zorunluluğu getirilmiştir. Bu kanun ile iş yerlerinde kurulacak okul öncesi kurumlarının eğitim faaliyetleri MEB'e verilmiş ve bu kurumlarda çocukların bakım ve eğitimlerinin MEB program ve mevzuatına göre yürütülmesi kararlaştırılmıştır.

2000'li Yıllardan Bugüne

Bu zaman dilimi, 2001-2005 yıllarını içeren Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile 2007-2013 yıllarını içeren Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planını kapsar. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (DPT, 2000) ilk kez okul öncesi eğitim kurumlarında standart geliştirilmesine değinilmiş ve "Okul öncesi eğitim döneminde toplum tabanlı, milli, ahlâki ve manevi değerlere bağlı eğitim verilebilmesi için yazılı, sözlü ve görüntülü eğitim programlarının yapımı özendirilecektir" (DPT, 2000: 84.) denilmiştir. Okul öncesi eğitim veren kurum ve kuruluşlar arasındaki uyum ve devamlılığın sağlanmasına değinilmiştir. Ayrıca bu planda okul öncesi eğitim kurumlarındaki çocukların Türkçeyi güzel kullanmaları, trafik bilgisi almaları ve kurallara uyma alışkanlıklarını geliştirmeleri için müfredat programların uygulanması öngörülmüştür. Okul öncesi eğitimde okullaşma oranının 2005 yılı itibariyle %25'e çıkarılması hedeflenmiştir. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (DPT, 2006)'nda ise ekonomik model üzerinde durulmuş, eğitim-öğretime açıkça değinilmemiştir.

Bu zaman diliminde MEB tarafından okul öncesi ile ilgili çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. 2002 yılında (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, 2002), anaokulu yaşı 36-72 ay, anasınıfı yaşı 60-72 ay ve uygulama sınıfı yaşı 36-72 ay olarak değiştirilmiş ve Eylül ayı itibariyle çocukların minimum yaş şartını sağlamaları aranmıştır. 2004 yılında (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, 2004) ise anaokulu yaşı tekrar 37-72 olmuş, diğerleri aynı kalmıştır. 2006 yılına kadar devam eden bu uygulama, 2006 yılında çıkan yönetmelikle (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2006) değiştirilmiş ve Eylül ayı Aralık ayına çekilmiş ve Aralık ayının sonuna kadar 60 ayını tamamlayan çocuklar ile yer bulunursa 48 ayını tamamlayan çocukların anasınıflarına kayıt yaptırmalarına izin verilmiştir. Dolayısıyla, 2006 yılında çocuğun anasınıfına başlamak için gerekli olan yaş koşulu küçültülmüş ve normal koşullarda 57 aylık çocukların, yer bulunduğu

takdirde de 45 aylık çocukların okul başladığı tarihte anasınıflarına kayıtlarına müsaade edilmiştir.

2012 yılında çıkarılan yönetmelik (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2012) ile anaokulu yaşı 37-66 ay; anasınıfı yaşı 48-66 ay ve uygulama sınıfı yaşı 37-66 ay olarak değiştirilmiştir. Diğer taraftan, aynı kanun ile kayıt şartlarında çocukların daha önce Aralık ayı itibariyle karşılaması gereken minimum yaş koşulu tekrar Eylül ayına çekilmiş ve çocuğun Eylül ayında 45 aylık değil 48 aylık olması koşulu aranmıştır. Ayrıca, bu yönetmelikle çocukların anaokulu, anasınıfı ve uygulama okulundan faydalanabileceği yaşın üst limiti 69 aylıktan 66 aylığa çekilmiştir. 66 ay üst limiti, daha sonra bir madde ile "60-66 ay arası çocuklardan gelişim yönünden hazır olduğu anlaşılanlar, velisinin yazılı isteği üzerine ilkokula, diğerleri ise okul öncesi eğitim kurumlarına kaydedilebilir" (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2012: Madde 4) şeklinde düzenlenmiştir.

1950'den Bugüne Genel Değerlendirme

Türk yasalarında, genel olarak, zorunlu eğitim yaşına gelmemiş olan çocukların eğitimi okul öncesi eğitim olarak adlandırılmıştır. 1997 yılına kadar her ne kadar okul öncesi eğitimin yaş kapsamı belirtilmemiş olsa da münferit kanunlarda verilen anaokulları, anasınıfları, uygulama sınıfları tanımlarından anlaşıldığı üzere okul öncesi eğitim yaşı 36-72 ay olarak alınmıştır. 1997 yılında çıkarılan İş Yerlerinde Okul Öncesi Kurumları Açılması İle İlgili Tüzük'te ise okul öncesi eğitim kurumları 0-72 ay arasındaki çocukların bakım ve eğitimini üstlenen kurumlar olarak tanımlanmıştır. Bununla beraber, MEB'e bağlı kurumlarda, genel olarak okul öncesi eğitim yaşı 36-72 ay olarak belirlenmiştir.

Okul öncesi eğitimin amacı, görevi ve ilkeleri ile ilgili tarihsel ve yasal süreçte bazı maddeler eklenmiş, bazı maddeler değiştirilmiş, bazı maddeler de çıkarılmıştır, fakat genel olarak bakıldığında, özellikle 1996 yılında ilk kez ilkelerin belirlenmesinden sonra, bazı maddelerin amaçlarda ve ilkelerde sabit bir yer bulabildikleri, bazı maddelerin amaç ve ilkeler arasında gidip geldiği, yerlerinin sabitleştirilemediği görülmektedir. "Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak" ve "çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak", değişmeyen iki amaç olarak 1962 yılından itibaren çıkarılan kanunlarda yerini almıştır.

Diğer taraftan, çocukları temel eğitime veya ilköğretime hazırlamak, bazı kanunlarda (Anaokulları ve Sınıfları Yönetmeliği, 1962; Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973; Okul Öncesi Kurumları Yönetmeliği, 2002; Okul Öncesi Kurumları Yönetmeliği, 2004) okul öncesi eğitimin görevi ve amacı olarak belirtildiği hâlde bazı kanunlarda (Okul Öncesi Kurumları Yönetmeliği, 1996) ise amaç olarak görülmediği gibi ilkeler kısmında da yer almamıştır. Çocukların Atatürk, yurt, ulus, bayrak, aile ve insan sevgisini benimsemek gibi milli, manevi, ahlâki ve insani değerlere yönelik kavramlara 1992 yılından önce çıkarılan kanunlarda hiç değinilmemiş, 1992 (Milli Eğitim Bakanlığı Anaokulu-Anasınıfı ve Uygulama Sınıfı Yönetmeliği, 1992) ve 1996 (Okul Öncesi Kurumları Yönetmeliği, 1996) yıllarında amaçlar arasına alınmış, 2002 yılında ilkeler arasında sıralanmış (Okul Öncesi Kurumları Yönetmeliği, 2002), 2004 yılında (Okul Öncesi Kurumları Yönetmeliği, 2004) ise tekrar yerini amaçlar arasında almıştır. Benzer şekilde "şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak", 1973, 1992, 1996 ve 2002 yıllarında çıkarılan kanunlarda okul öncesi eğitimin amaçları arasında sıralanırken 2004 yılında amaç olmaktan çıkarılmış ve ilkeler arasında listelenmiştir.

Son yıllarda çıkarılan yasalarla okul öncesi eğitimin daha çağdaş ve güncel amaç ve ilkelerinin tespiti konusunda önemli adımlar atılmıştır. Örneğin, 2002 yılında çıkarılan yönetmelikte (Okul Öncesi Kurumları Yönetmeliği, 2002), "Çocukların hayal güçlerini geliştirmek, çocuklara yaratıcı yollarla düşünce ve duygularını anlatabilme ve iletişim kurabilme becerileri kazandırmak" amaçlar arasına, "öz bakım becerileri kazandırmak" da ilkeler arasına eklenmiştir. İlave edilen bir başka önemli ilke ise, "Eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesinde belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı tespit edilir. Plânlama yapılırken bu sonuçlar dikkate alınır" olmuştur. Okul öncesi eğitim kurumlarında plan, uygulama ve değerlendirmenin dikkate alınması için 2002 yılında atılmış olan bu önemli adımı, 2004 yılında ilke olarak ifade edilen, "Çocuğun gelişimi ve okul öncesi eğitim programı düzenli olarak değerlendirilir" takip etmiştir. Ayrıca 2004 yılında çıkarılan yönetmelikte ilk defa oyunun çocuklar için en uygun öğrenme yöntemi olduğu ilke olarak vurgulanmıştır. 2004 yılından günümüze 2006 ve 2012 yıllarında okul öncesi eğitim kurumları ile ilgili yaş ve işleyişe dair düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen, sayı ve içerik açısından amaç ve ilkelerde değişikliğe gidilmemiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul öncesi çocuklara hizmet veren kurumların en önemli iki fonksiyonundan biri, çalışan anne-babanın çalışma saatleri esnasında çocuklarının bakımının yapılabileceği bir mekân olması (Adams ve Rohacek, 2002; Bromer ve Henly, 2004), diğeri ise çocukların gelişimini ve eğitimini destekleyecek kurumlar olmasıdır. Tarihsel sürece bakıldığında, okula başlamamış ve çalışma saatlerinde ailesi tarafından bakımı sağlanamayacak olan çocuklara yönelik hizmetler, MEB (veya Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı) ya da SSYB (daha sonra da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü) tarafından düzenlenmiş ve çocukların bakım ve eğitimleri kamu ile özel kuruluşlar tarafından yapılmıştır. Bu hizmetler genellikle eş zamanlı yürütülmüş olsa da bu iki kurumun temel amaçlarındaki ve ilkelerindeki farklılıklar ve toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda bu kurumlara bağlı kuruluşların da hedef ve ilkelerinde farklılık görülmüştür. Buna göre, MEB, genellikle çocukların eğitimine yönelik hedefler ve ilkeler belirlerken, SSYB, çalışan annelerin çocuklarının bırakılıp en iyi şekilde bakılabileceği ve böylece annenin çalışmasına ve verimli olmasına olanak sağlayacak amaçlar edinmiştir. Benzer şekilde bakım verilecek çocukların yaş gruplarının isimleri ve tanımları da farklılık göstermiştir. MEB'e bağlı kurumlarda okul öncesi dönemdeki çocukların bakımlarının ve eğitimlerinin verildiği gruplara anaokulu, anasınıfı ve uygulama sınıfı, SSYB'ye bağlı olan kurumlardaki gruplara ise kreş ve gündüz bakımevi isimleri verilmiştir. MEB'e bağlı kurumlarda genellikle 3-6 yaş arasındaki çocuklara, SSYB'ye veya SHÇEK'ye bağlı kurumlarda ise 0-6 yaş arasındaki çocuklara hizmet verilmiştir.

Kalkınma planlarında okul öncesi eğitimi ile ilgili stratejik, istikrarlı ve bir önceki planın üzerine inşa edilen planlara yer verilmediği görülmüştür. Örneğin bazı planlarda sadece sayısal hedeflere ve okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılmasına yer verilmiş, bazı planlarda müfredat ve standart, dolayısıyla nitelik önem kazanmıştır. Sadece bir planda (Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı; DPT, 1979) okul öncesi eğitim için bütçe ayrılmış, diğerlerinde bütçeden hiç bahsedilmemiştir. Son planda genel olarak eğitime hiç değinilmemiş olması ayrıca kayda değer bir bulgudur. Dolayısıyla, okul öncesi eğitime yönelik planlarda Adem (1995) ve Kurtkan (1997)'ın kalkınma planları çerçevesinde yaptıkları eğitim planlaması analizlerine benzer bulgular elde edilmiş, bazı planlarda okul öncesi eğitim planı yapılmadığı, çoğu planda hedeflerin uygulamaya geçirilemediği ve başarısız olunduğu saptanmıştır.

Bu çalışmanın ve daha önce yapılmış benzer çalışmaların (Adem, 1995; Kurtkan, 1997) bulgularının, kalkınma planlarının ve yasal düzenlemelerin yapıldığı ve uygulandığı dönemdeki Türkiye'nin ve dünyanın siyasi, ekonomik ve sosyal şartlarının göz önünde bulundurularak değerlendirilmesinde fayda vardır. İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllardan başlayarak yapılmış yasal düzenlemeleri ve kalkınma planlarını kapsayan bu çalışmada, ilk çıkan yasalarda daha çok çalışan annelerin durumu ve onların çocuklarının bakımına öncelik verilmesi bir tesadüf değil, bilakis o günün ekonomik şartlarının bir gereğidir. Buna benzer olarak, Dördüncü ve Beşinci Kalkınma Planlarının yapıldığı ve uygulandığı dönemlere rastlayan 1980-1990 yılları ise, Türkiye'de siyasi ve sosyal hareketliliğin yaşandığı dönemlere rastlamaktadır. 2000'li yıllardan sonra yapılan planlar ve yasal düzenlemelerde ise Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum süreci için attığı adımların katkısı göz ardı edilemez. Bundan sonraki araştırmalarda, ilgili dönemin siyasi, ekonomik ve kültürel şartlarının dikkate alınması ve daha derinlemesine incelemeler yapılması, ülkemizde eğitim alanında yapılan planlamaların ve gelişmelerin sürekliliği ve hedeflere ulaşması açısından katkı sağlayacaktır.

Bu sonuçlar doğrultusunda şunlar önerilebilir: Okul öncesi döneminin önemine bağlı olarak Türkiye'de önemli adımlar atılmış olmasına rağmen daha tutarlı ve istikrarlı planlar ve yasal düzenlemeler gerekmektedir. Ayrıca, düzenlemeler ve planlarda sadece nicel hedeflere değil, okul öncesi eğitimin kalitesine de değinilmesi gerekmektedir. Dünyada çocukların eğitimine kreşlerde, anaokullarında ve anasınıflarında başlandığı ve kalitenin öneminin araştırmalarda defalarca vurgulandığı bugünlerde Türkiye'nin daha stratejik ve uzun vadeli planlar yapması, bu planları uygulamaya geçirmesi ve değerlendirmesi ve daha sonraki plan ve uygulamalarda bu değerlendirmeleri dikkate alması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu. (1961). *T. C. Resmi Gazete, 10705*, 12 Ocak 1961.

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununa Göre Hazırlanan Bölge İlkokulları Yönetmeliği'ne Göre Hazırlanan Ana Okulları ve Sınıfları Yönetmeliği. (1962). *T. C. Resmi Gazete, 11157*, 18 Temmuz 1962.

1272 Sayılı Gebe ve Emzikli Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Kreşler Hakkında Nizamname. (1953). *T. C. Resmi Gazete, 8504*, 10 Eylül 1953.

1475 Sayılı İş Kanununa Tabi İş Yerlerinde İşverenlerin Kuracakları Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Eğitim ve İşleyiş Esasları Hakkında Tüzük. (1997). *T. C. Resmi Gazete, 22976*, 1 Mayıs 1997.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). *T. C. Resmi Gazete, 14574*, 24 Haziran 1973.

2842 Sayılı 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun. *T. C. Resmi Gazete, 18081*, 15 Haziran 1983.

Adams, G., ve Rohacek, M. (2002). More than a work support? Issues around integrating child development goals into the child care subsidy system. *Early Childhood Research Quarterly*, *17*, 418-440.

Adem, M. (1995). *Demokratik laik çağdaş eğitim politikası*. Ankara: Şafak Matbaacılık.

Akyüz, Y. (1996). Anaokullarının Türkiye'deki kuruluş ve gelişim tarihçesi. *Milli Eğitim Dergisi*, *132*, 11-17.

Aral, N., Kandır, A., ve Can Yaşar, M. (2000). *Okul öncesi eğitim ve ana sınıfı programları*. İstanbul: YA-PA Yayınları.

Bromer, J., ve Henly, J. R. (2009). The work-family support roles of child care providers across settings. *Early Childhood Research Quarterly*, *24*, 271-288.

Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology, 22*, 723-742.

Deretarla-Gül, E. (2008). Meşrutiyet'ten günümüze okul öncesi eğitim. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(1),269-278.*

Devlet Planlama Teşkilatı. (1962). *Birinci beş yıllık kalkınma planı: 1963-1967.* Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. 20.04.2012 tarihinde http://ekutup.dpt.gov.tr/plan1.pdf. adresinden alınmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1967). *İkinci beş yıllık kalkınma planı: 1968-1972*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. 20.04.2012 tarihinde http://ekutup.dpt.gov.tr/plan2.pdf. adresinden alınmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1972). *Üçüncü beş yıllık kalkınma planı: 1973-1977.* Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. 20.04.2012 tarihinde http://ekutup.dpt.gov.tr/plan3.pdf. adresinden alınmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). *Dördüncü beş yıllık kalkınma planı: 1979-1983*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. 20.04.2012 tarihinde http://ekutup.dpt.gov.tr/plan4.pdf. adresinden alınmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1984). *Beşinci beş yıllık kalkınma planı: 1985-1989.* Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. 20.04.2012 tarihinde http://ekutup.dpt.gov.tr/plan5.pdf. adresinden alınmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1989). *Altıncı beş yıllık kalkınma planı: 1990-1994*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. 20.04.2012 tarihinde http://ekutup.dpt.gov.tr/plan6.pdf. adresinden alınmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1995). *Yedinci beş yıllık kalkınma planı: 1996-2000*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. 20.04.2012 tarihinde http://ekutup.dpt.gov.tr/plan7.pdf. adresinden alınmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). *Sekizinci beş yıllık kalkınma planı: 2001-2005*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. 20.04.2012 tarihinde http://ekutup.dpt.gov.tr/plan8.pdf. adresinden alınmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). *Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planı: 2007-2013*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. 20.04.2012 tarihinde http://ekutup.dpt.gov.tr/plan9.pdf. adresinden alınmıştır.

Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Gebe veya Emzikli Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtları (Kreş) Hakkında Tüzük. (1969). *T. C. Resmi Gazete, 13204,* 22 Mayıs 1969.

Kurtkan, A. (1977). *Sosyolojik açıdan eğitim yolu ile kalkınmanın esasları.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2262.

Lascarides, V. C., ve Hinitz, B. F. (2000). *History of early childhood education.* New York: Falmer Press.

McGill-Franzen, A. (1993). *Shaping the preschool agenda: Early literacy, public policy and professional beliefs.* New York: State University of New York Press.

Milli Eğitim Bakanlığı Anaokulu-Anasınıfı ve Uygulama Sınıfı Yönetmeliği. (1992). *T. C. Resmi Gazete, 21437,* 16 Aralık 1992.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği. (2004). *T. C. Resmi Gazete, 25486*, 8 Haziran 2004.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği. (2002). *T. C. Resmi Gazete, 24679,* 26 Şubat 2002.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2006). *T. C. Resmi Gazete, 26086,* 20 Şubat 2006.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2012). *T. C. Resmi Gazete, 26360,* 21 Temmuz 2012.

Okul Öncesi Kurumları Yönetmeliği. (1996). *T. C. Resmi Gazete, 22703,* 21 Temmuz 1996.

Onur, B. (2005). *Türkiye'de çocukluğun tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kreş ve Gündüz Bakımevleri İşletme Yönetmeliği. (1978). *T. C. Resmi Gazete, 16397,* 7 Eylül 1978.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına Bağlı Kreş ve Gündüz Bakımevleri Yönetmeliği. (1966). *T. C. Resmi Gazete, 12440,* 1 Kasım 1966.